

NATO
ОТАН

НАТО
на Балканот

Брифинг

НОЕМВРИ, 2005

Босна
и
Херцеговина

Косово

Постигнување мир и стабилност на Балканот

Поминаа речиси девет години откако НАТО ги распореди своите сили во Босна и Херцеговина, како дел од првата мировна операција на Алијансата. Денес оваа мисија се приближува кон својот успешен крај.

“Евроатлантската интеграција претставува реална цел за земјите и за етнитетите на Балканот“

Силите за стабилизација (СФОР) предводени од НАТО ќе ја напуштат Босна и Херцеговина кон крајот на годинава, како резултат на подобрувањето на безбедносната состојба во Босна и Херцеговина, како и пошироко во регионот, во последните неколку години. Исто така, со ова се најавува подлабока безбедносна соработка меѓу

Алијансата и Европската унија, којашто ќе распореди нови мировни сили и ќе ја преземе одговорноста за повеќе важни безбедносни задачи во Босна и Херцеговина.

Во годините по интервенцијата на НАТО, перспективите за Балканот и за балканските народи целосно се изменија. Додека претходно целиот ►

регион беше соочен со војна или со закана од војна, денес можностите за повторно разгорување на непријателства од поголеми размери се речиси незамисливи. Иако се чинеше дека Балканот - во споредба со преостанатиот дел од европскиот континент - политички оди во сосема друга насока, денес евро-атлантската

интеграција претставува реална цел за сите земји и ентитети, пред сè како резултат на безбедносното присуство што го обезбеди Алијансата.

Денес и Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора – цел на воздушни напади на НАТО пред само пет години – се кандидати за програмата Партнерство за мир (ПзМ) на Алијансата. Албанија, Хрватска и поранешната југословенска Република Македонија* се аспирanti за членство во НАТО и веќе придонесуваат, со свој персонал, во операциите на НАТО надвор од европските области. А соседните

земји – Бугарија, Романија и Словенија – веќе станаа членки на НАТО, со што зоната на стабилност во Европа се прошири во и околу регионот. Навистина, дури и пред предавањето на Босна и Херцеговина беше можно бројот на трупите раководени од НАТО на Балканот да се намали на околу 25.000 – нешто повеќе од една третина од трупите распоредени во 1999 година – од кои околу 7.000 се во рамките на СФОР.

Секако, предизвиците остануваат и тие не треба да бидат потценети. Меѓународната рехабилитација ►

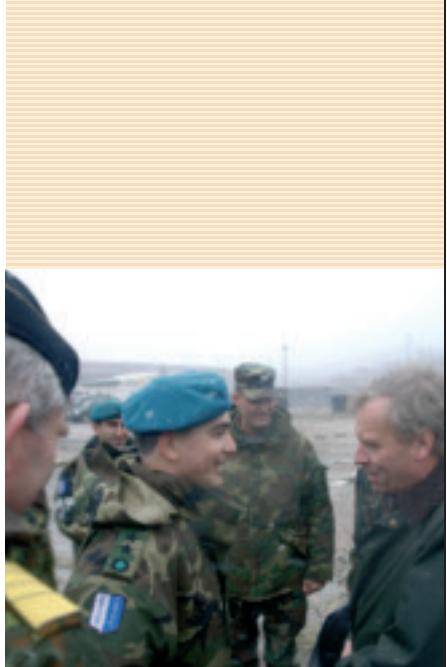
Работата со партните

Корисен нуспроизвод од активностите на НАТО во поранешна Југославија е искуството од работата со партните. Водекотна операциите под раководство на НАТО - и во Босна и Херцеговина и на Косово - НАТО- силите имаа голема помош од партниските војски од Европа и пошироко. Во поголемиот дел од изминатата деценија, војници од голем број земји-партнери се приспособуваа кон работата, напоредно со нивните колеги од НАТО, учјујќи како функционира Алијансата во сложени и тешки ситуации. Ова, повеќе од кој и да е друг фактор, има клучно значење во подобрувањето на

односите и во градењето на довербата и разбирањето меѓу воените сили кои до пред крајот на Студената војна формираа непријателски настроени сојузи, кои се спротивставуваа едни на други на поделениот континент.

Седум години - од 1996 до 2003 - Русија го обезбедуваше најголемиот контингент мировници, иако не е земја-членка на НАТО. Украина, исто така, обезбеди значителен број трупи во рамките на здружениот Полско-украински мировен баталјон. Други земји кои не се членки на НАТО, а учествувале со значителен број трупи се Финска и Шведска, чиишто генерали

командуваа со сектори на Косово. Повеќето земји кои не се членки на НАТО, а со свои трупи учествувале во операциите раководени од Алијансата, и припаѓаат на програмата на Партнерството за мир и доаѓаат од Европа, а неколку земји -кои, исто така, помогнале со свои трупи - доаѓаат од други континенти и немаат формални односи со Алијансата. Јордан и Мароко, коишто се дел од Медитеранскиот дијалог на НАТО помогнаа со свои мировници во СФОР и во ИФОР. Аргентина помогна со мировници во СФОР и во КФОР, а Обединетите Арапски Емирати помогна со особено голем контингент во рамките на КФОР.

“НАТО и натаму се залага за градење на долгорочна стабилност во цела Југоисточна Европа“

на Србија и Црна Гора ќе стане неповратна само тогаш кога ќе бидат исполнети сите услови за членство во ПзМ, вклучувајќи го и предавањето на најпознатите осомничени за воени злосторства на нејзината територија и прашањето кога таа ќе стане дел од програмата. Идниот политички статус на Косово не е решен, а робусното меѓународно безбедносно присуство и натаму останува неопходно. Исто така, насилиството коешто претставуваше своевидна закана по стабилноста и по интегритетот на поранешната југословенска Република Македонија* во 2001 година можеше да се повтори, доколку со мировниот процес не се раководеше на интелигентен и на тактичен начин. А стопанствата коишто стагнираат ги поткопуваат дури и најрешителните меѓународни мировни напори.

Во признавањето на тековните закани по стабилноста, НАТО и натаму се залага за градење на долгорочна стабилност во цела Југоисточна Европа. Навистина, успешното укинување на СФОР не значи крај на работата на НАТО во Босна и Херцеговина. Напротив, тоа е важен чекор во развојот на безбедносното присуство на Алијансата во регионот.

Дури и по распоредувањето на силите на Европската унија (ЕУФОР) во Босна и Херцеговина, НАТО ќе го задржи своето воено седиште во земјата. Европската унија ќе биде одговорна за безбедноста на секојдневна основа,

додека НАТО ќе се фокусира пред се на реформите во одбраната во Босна и Херцеговина, подготвувајќи ја земјата за членство во ПзМ, а потоа и во Алијансата. Седиштето на НАТО, со коешто ќе раководи американски генерал со една звездичка и кое ќе брои околу 150 луѓе, ќе работи на борбата против тероризмот, на фаќањето на осомничените за воени злосторства и на собирањето разузнавачки информации (погледни на стр.4, под насловот *Идните активности во Босна и Херцеговина*).

Соработката меѓу Европската унија и НАТО во Босна и Херцеговина ќе биде во согласност со пакетот договори познат како “Берлин плус”, постигнат на состанокот што се одржа во Берлин во 1996 година, на кој министрите за надворешни работи на земјите-членки на НАТО се договорија да создадат Европски безбедносен и одбранбен идентитет и за таа цел да ги стават на располагање средствата на Алијансата. Она што е договорено во практиката е да се направи обид да се избегне непотребното удвојување на капацитетите на двете организации и да се обезбеди нивна близка соработка.

Стратегиски командант на мисијата на ЕУ во Босна и Херцеговина ќе биде заменик- врховен командант на сојузничките сили на Европа, којшто е и највисокиот офицер на ЕУ и чиешто седиште е во Врховниот штаб на сојузничките сили за Европа (SHAPE) во Монс, Белгија. Командната

инстанца поаѓа од ќелијата на ЕУ во SHAPE, преку друга ќелија на ЕУ во Командата на здружените сили на НАТО во Неапол, којашто е исто така одговорна за СФОР во Босна и Херцеговина до крајот на годинава, и Силите на Косово (КФОР), со цел да се обезбеди дека мисиите ќе оперираат заедно и без никакви грешки. Постојат и планови за непредвидени ситуации, во коишто - доколку се јави таква потреба - НАТО треба да обезбеди сили.

Мандатот на ЕУФОР ќе произлезе од нова Резолуција на Советот за безбедност на ООН и во почетокот ќе располага со сила од 7.000 војници, што е еднакво на големината на СФОР. За споредба, првите сили предводени од НАТО, т.н. Сили за имплементација или ИФОР, кои беа распоредени во Босна и Херцеговина во декември 1995 година, бројеа 60.000 војници вооружени со потешко оружје и со опрема. ИФОР имаше едногодишен мандат да ја надгледува

имплементацијата на воените аспекти од мировниот договор: постигнувањето и одржувањето на прекинот на непријателствата; разделувањето на оружените сили на двета ентитета на Босна и Херцеговина, Федерацијата на Босна и Херцеговина и Република Српска; трансферот на територија меѓу двета ентитета, според мировниот договор, и пренесувањето на силите и на тешкото вооружување на локации одобрени за складирање. Овие цели беа остварени до јуни 1996 година.

Идните активности во Босна и Херцеговина

И по распоредувањето на Европската унија во Босна и Херцеговина, силите на НАТО и натаму ќе бидат активни во земјата и ќе се залагаат за нејзината долгорочна иднина. Алијансата ќе го задржи воениот штаб во Босна и Херцеговина, но природата на активностите на НАТО ќе биде сосема поинаква. Во месеците и во годините што следуваат, политичката страна на активностите на Алијансата ќе се зголемува, напоредно со опаѓањето на оперативната страна. Европската унија

ќе биде одговорна за безбедноста на секојдневна основа, додека НАТО ќе се фокусира на реформите во одбраната на Босна и Херцеговина, подготвувајќи ја земјата за членство во ПзМ, а потоа и во Алијансата. Седиштето на НАТО, со коешто ќе раководи американски генерал со една свездичка, ќе брои околу 150 луѓе и ќе работи на борбата против тероризмот, на фаќањето на осомничените за воени злосторства и на собирањето разузнавачки информации.

Интервенцијата во Босна и Херцеговина

ИФОР се распореди во Босна и Херцеговина по преговорите за постигнување на Дејтонскиот мировен договор. Во тоа време, клучен фактор што придонесе за тоа завојуваните страни да седнат на преговарачка маса и да се обезбеди успех на мировните преговори во кои беа активно ангажирани и претставници на Алијансата, беше претходната интервенција на НАТО. Во 1995 година Алијансата ги изврши првите воздушни напади против силите на босанските Срби во Босна и Херцеговина. Операцијата Намерна сила, којашто траеше 12 дена во август и во септември, помогна да се измени балансот на силите меѓу завојуваните страни на теренот и да се убеди раководството на босанските Срби

дека преговарањето за мир е покорисно отколку продолжувањето на војната.

Одлуката на НАТО воено да интервенира во Босна и Херцеговина, а потоа и да ги распореди силите на ИФОР во 1995 година, во тоа време изгледаше крајно контроверзна (види подолу, во текстот под наслов Преминувајќи го Рубикон во Босна и Херцеговина). Голем број аналитичари и медиумски коментатори го прикажаа босанскиот конфликт како мочуриште од каде што Алијансата никогаш нема да може да се извлече, тврдејќи дека НАТО треба да продолжи да се фокусира пред сè на колективната одбрана. Во овој случај, Алијансата ги приспособи своите оперативни процедури, со цел да стане крајно ефективен мировник. Со ИФОР и со СФОР, Алијансата стекна непроценливо искуство, коешто го искористи во текот на

своите подоцнежни мисии на други места во поранешна Југославија и во светот.

Моделот за соработка меѓу ЕУ и НАТО во Босна и Херцеговина беше применет и во поранешната југословенска Република Македонија*, кога НАТО во април 2003 година одговорноста за својата мировна мисија и ја предаде на Европската унија, но остана во земјата сè до денес, помагајќи им на властите во Скопје во спроведувањето на реформите во одбраната и обезбедувајќи поддршка за другите мисии под раководство на НАТО на Балканот.

Во август 2001 година Алијансата за првпат распореди воени сили во поранешната југословенска Република Македонија*. Тие требаше да го надгледуваат доброволното

Преминувајќи го Рубикон во Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина е област на многу "првенчиња" на НАТО, а одлуките што се донесоа како одговор на настаните во Босна и Херцеговина помогнаа во обликувањето на развојот на НАТО по завршувањето на Студената војна. Алијансата за првпат употреби оружени сили во Босна и Херцеговина

на 28 февруари 1994 година, кога урна четири воени авиона на босанските Срби, кои ја прекршуваа забраната за летање наметната од ООН. Подоцна, во август и во септември 1995 година, НАТО ги реализираше првите воздушни напади во Босна и Херцеговина. Во декември 1995

година НАТО за првпат ги распореди своите мировни сили (ИФОР) во Босна и Херцеговина. Процесот на приспособување и учење на Алијансата беше особено видлив во начинот на кој еволуираа мировните операции во Босна и Херцеговина - во рамките на ИФОР, а подоцна и на СФОР - придонесувајќи да се примени пристапот што беше прифатен кога КФОР се распореди на Косово, во јуни 1999 година. Искусствата што ги стекна НАТО во Босна и Херцеговина остануваат крајно релевантни, дури и понеговото преминување на границите на евро-атлантската област.

разоружување на бунтовниците – етнички Албанци кои ја презедоа контролата врз поголеми територии во западниот дел од земјата. Овој чекор беше клучен предуслов за мировниот процес да се спроведува онака како што беше договорено со Охридскиот рамковен договор. Тимот на НАТО за справување со кризи претходно помогна во преговорите за прекин на огнот од страна на бунтовниците и ги убеди да ги поддржат мировните преговори (види

на наредната страница, под наслов: *Неопходна жетва*).

Фактор што придонесе за избувнување на немирите во поранешната југословенска Република Македонија* во 2001 година беше нестабилноста во соседно Косово, покраина на Србија и Црна Гора која од 1999 година е под управа на ООН. Иако последните години условите на Косово се подобрија, покраината и натаму е под тензија. Сè уште е голема опасноста од избувнување на насиливото, како што се случи во март 2004 година, кога НАТО распореди дополнителни сили, а мировниците под раководство на Алијансата беа принудени да применат сила за да го одржат редот и да ги заштитат опколените српски заедници. Од овие причини, на Косово и натаму – во рамките на КФОР - се распоредени 17.500 војници на НАТО. Првичните трупи на КФОР коишто беа распоредени во јуни 1999 година броја околу 50.000 војници.

Со оглед на фактот дека статусот на Косово останува нерешен, мисијата на НАТО во покраината – којашто произлегува од Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на Обединетите нации и Воено-техничкиот договор меѓу НАТО и Југословенската армија – е поголема од сите други мисии под раководство на Алијансата. Првичниот мандат на НАТО беше да се спречи обновувањето на непријателствата и на заканите насочени против Косово, од страна на југословенските и српските сили; да се воспостави безбедна средина и да се обезбеди јавен ред и мир; да се демилитаризира Косовската ослободителна армија, да се поддржат меѓународните хуманитарни напори и да се координира и да се поддржи меѓународното цивилно присуство. Денес Алијансата се обидува да изгради безбедна средина во којашто сите граѓани, без оглед на нивното етничко потекло, ќе можат да живеат во мир, со што ќе се поттикне развојот на демократијата.

Операцијата *Неопходна жетва*

Во 2001 година НАТО - во близка соработка со Европската унија и со Организацијата за безбедност и соработка во Европа - со навремена, интелигентна и координирана интервенција помогна во ставањето крај на граѓанската војна во поранешната југословенска Република Македонија*. По барање на Владата во Скопје, тогашниот генерален секретар на НАТО, лорд Робертсон, испрати тим за справување со кризи, кој требаше да преговара за прекин на огнот со т.н. Ослободителна национална армија (ОНА), вооружена група на етнички албански бунтовници коишто зазедоа територии во западниот дел од земјата. Во тоа време, опстанокот на поранешната југословенска

Република Македонија* беше ставен под знак прашање.

Применувајќи ги поуките и искуството на КФОР и на СФОР, НАТО оствари близка соработка со Европската унија и со Организацијата за безбедност и соработка во Европа - почнувајќи од политичко ниво, па сè до најниското ниво на теренот, а трите организации претставуваја еден обединет меѓународен став на двете страни во конфликтот.

Тимот на НАТО успеа да помогне и да ја убеди ОНА да се согласи на прекин на огнот и да ги поддржи преговорите што беа во тек, а кои кулминираа на 13 август, со потпишувањето на Охридскиот рамковен договор. Во тој период НАТО ги распореди

своите 4.000 војници кои учествуваа во операцијата Неопходна жетва и требаше да го надгледуваат разоружувањето на ОНА. Во текот на наредните 30 дена, на неколкуте утврдени локации беа собрани приближно 4.000 парчиња оружје. Задачата беше завршена до почетокот на октомври, а ОНА престана да постои како структурирана воена организација. По завршувањето на Неопходнажетва, а по барање на Владата во Скопје, неколку стотици војници на НАТО останаа во земјата, како заштита на цивилните набљудувачи кои имаа задача да го следат враќањето на државните безбедносни сили во поранешните кризни подрачја. Во април 2003 година НАТО и ја предаде одговорноста за оваа операција на Европската унија.

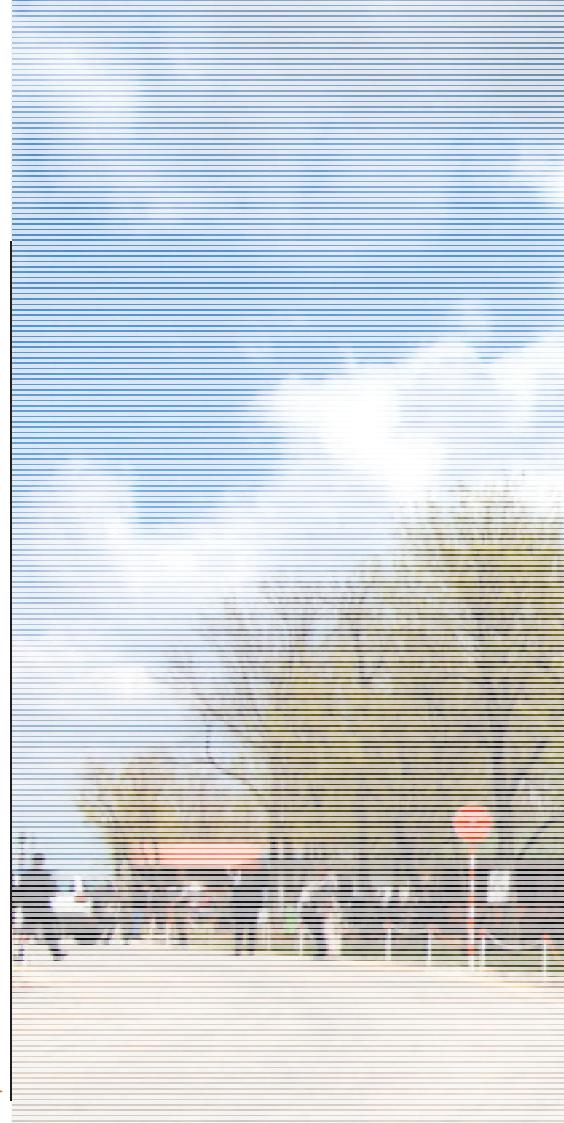
Интервенцијата на Косово

Воената интервенција на НАТО на Косово, во март 1999 година, беше преземена со цел да се стави крај на хуманитарната катастрофа и да се стабилизира состојбата во регионот. Нападите на Алијансата, операцијата позната како Сојузничка сила, трајаја 78 дена, а уследија по повеќе од едногодишни борби во покраината и по неуспехот на дипломатските напори да се најде решение за конфликтот (види подолу, под наслов *Спротивставување на етничкото чистење на Косово*).

Иако воздушните напади од 1999 година беа насочени против Србија и Црна Гора, односите меѓу Белград и Алијансата се подобрија до таа мера

што тогашниот генерален секретар лорд Робертсон – пред своето заминување, во ноември 2003 година – во рамките на својата проштална турнеја по поранешна Југославија го посети и Белград. Исто така, Србија и Црна Гора, и формално, поднесоа барање за приклучување кон програмата Партнерство за мир, а понудија и свои сили кои ќе се приклучат кон Меѓународните безбедносни сили за помош во Авганистан.

Пресвртот во односите меѓу НАТО и Србија и Црна Гора е веројатно најспектакуларниот развој на настаниите во однос на безбедноста што се случил во поранешна Југославија по нападите на Косово ►

Спротивставување на етничкото чистење на Косово

Во март 1999 година НАТО започна со воздушните напади, операцијата позната како Сојузничка сила, со цел да се стави крај на хуманитарната катастрофа што се случуваше на Косово. Одлуката за интервенција следуваше по повеќе од година дена борби во покраината и по неуспехот на меѓународните напори за решавање на конфликтот со дипломатски средства. До крајот на 1998 година повеќе од 300.000 Косовари веќе ги имаа напуштено своите домови, договорите за прекин на огнот систематски беа прекршувани, а преговорите постојано се одолжуваа. Двете рунди на меѓународно посредувани преговори во Рамбује, Франција, во февруари и во март 1999 година, не успеаја да ја поместат

ситуацијата од мртва точка, иако беа исцрпени сите дипломатски средства. Во тоа време автономијата на Косово во рамките на Сојузна Република Југославија, гарантирана со присуството на сили предводени од НАТО, можеше да се обезбеди. Предлогот што беше прифатен од албанска страна, беше отфрлен од српска страна.

И покрај притисоците, Алијансата се држеше заедно во текот на 78-те дена додека траја воздушните напади, во коишто беа реализирани повеќе од 38.000 борбени летови – 10.484 од нив беа во напад – без ниту една жртва на страната на сојузниците. По првите напади врз воздушната одбрана на

Сојузна Република Југославија, НАТО постепено ги интензивираше нападите со користење на најсовремени системи за прецизно наведување, со цел бројот на цивилните жртви да биде колку што е можно помал. Изборот на цели се разгледуваше на повеќе командни нивоа, зада се осигура дека тие се во согласност со меѓународните закони, дека се воено оправдани и за да се минимизира ризикот по животите на цивилите и нивниот имот. По интервенцијата на Косово за заштита на етничките Албанци од етничкото чистење, НАТО подеднакво се залага и за заштитата на етничките Срби во покраината, кои имаат слична судбина по распоредувањето на КФОР во покраината, во јуни 1999 година.

“Одлуките на Алијансата да интервенира во поранешна Југославија беа храбри, принципиелни и далековиди“

во 1999 година (погледни на стр. 11, под насловот Односите со Србија и Црна Гора). На Србија и Црна Гора треба да и се признае дека земјата во близкото минато постигна голем напредок на полето на реформите во одбраната. Од 2003 година Белград учествува во приспособената Програма за безбедносна соработка со НАТО, којашто главно се состои од работилници спонзорирани од Алијансата и подгответи за информирање на Србите и на Црногорците за европлатските безбедносни структури и за Партерството за мир. Тие соработуваа и со Меѓународниот суд за воените злосторства за поранешна Југославија (ICTY)

во Хаг, а најдобар доказ за таквата соработка е предавањето на поранешниот претседател Слободан Милошевиќ. Но, таа соработка изгуби во интензитет во текот на изминатата година, и сè уште не се исполнети сите услови.

Белград мора да ги испорача пред ICTY најпознатите обвинети воени злосторници коишто ги крие, особено Ратко Младиќ, и да ги повлече обвиненијата против осум сојузнички земји и нивните лидери пред Меѓународниот суд на правдата, што исто така се наоѓа во Хаг.

Потникот за исполнување на барањата на НАТО е потенцијалната ►

помош на којашто може да се надева Белград во рамките на Партнерството за мир. НАТО веќе им помага на соседните земји во реформите во секторот на безбедноста, меѓу другото и со програмите насочени кон преквалификација на воениот персонал, за да им помогне да го приспособат кон цивилниот живот и да ги преадаптираат поранешните воени бази за цивилна употреба. Членството на Србија и Црна Гора во Партнерството за мир ќе биде од корист и за НАТО и за меѓународната заедница, бидејќи е мошне тешко да се изгради долгорочна безбедност и стабилност во регионот без Белград како конструктивен партнери.

Во последно време, и Србија и Црна Гора и Босна и Херцеговина постигнаа голем напредок во реформите во одбраната. Безбедносната архитектура на земјата, која кон крајот 1995 година се состоеше од три спротивставени оружени сили, не беше погодна за долгорочна стабилност. НАТО и другите меѓународни организации соработуваа со различните босански власти во процесот на реформирање на одбранбените структури и

одбранбената политика на земјата, а како резултат на тоа во 2003 година беше создадено единствено Министерство за одбрана на државно ниво.

Со менувањето на ангажманот на НАТО во Босна и Херцеговина, во месеците и во годините што претстојат Алијансата ќе соработува со босанските власти на одржување на темпотонареформите. Дополнително, при имплементацијата на програмата за реформа во одбраната, Босна и Херцеговина мора да покаже дека - во рамките на своите можности - соработува со ICTY, вклучувајќи го тутка и обезбедувањето информации и поддршката, за да помогне во фаќањето на Радован Каракиќ пред да влезе во Партнерството за мир.

И покрај многуте нерешени прашања на Балканот, денес е јасно дека одлуките на Алијансата да интервенира заради прекин на борбите воранешна Југославија беа храбри, принципиелни и далековидни. Тие им овозможија на луѓето од сите етнууми да се стремат кон подобра иднина за себе и за своите семејства и ги обезбедија основните

предуслови за развој и за подем на граѓанското општество. Меѓутоа, работата сè уште не е завршена. Иако овие улоги и обврски можеби се изменија, Европската унија, НАТО и другите меѓународни актери мора да продолжат со ефективното партнерство сè додека е потребно, со цел обновата и стабилизацијата во регионот да станат само-одржливи и неповратни. ■

• Повеќе за ИФОР, на
www.nato.int/ifor/index.htm

• Повеќе за СФОР, на
www.nato.int/sfor/index.htm

• Повеќе за КФОР, на
www.nato.int/kfor/index.htm

• Повеќе за улогата на НАТО во поранешната југословенска Република Македонија,* на
www.nato.int/fyrom/home.htm

* Турција ја признава Република Македонија под нејзиното уставно име.

Односите со Србија и Црна Гора

Пресвртот во односите меѓу НАТО и Србија и Црна Гора е веројатно најспектакуларниот развој на настаните во однос на безбедноста што се случил во поранешна Југославија по нападите на Косово во 1999 година. Откако Србите и Црногорците на изборите му рекоа „не“ на поранешниот претседател Слободан Милошевиќ и со масовни улични протести го натераа да го прифати поразот во октомври 2000 година, новата демократска влада во Белград воспостави сосема поинаков курс во надворешната политика. Новиот дух на соработката веднаш се отслика во начинот на кој Белград комуницираше со Алијансата, со цел да ги смири немирите на етничките Албанци во јужна Србија во текот на зимата и пролетта 2000 и 2001 година. Оттогаш, Белград главно води прагматична и конструктивна политика кон Алијансата, дури и во моментите на зголемени тензии,

како што беше избувнувањето на насиливото на Косово, во март 2004 година.

Во јуни 2003 година Белград официјално поднесе барање за членство во програмата Партнерство за мир, во рамките на НАТО. Оттогаш, воени офицери и цивили земаат учество на курсевите за НАТО-ориентација, кои имаат за цел да ги запознаат учесниците со Алијансата, како и со прашањата што се однесуваат на кризиот менаџмент, операциите за поддршка на мирот и цивилно-воената соработка. Во текот на посетата на САД, во јули 2003 година, тогашниот српски премиер Зоран Живковиќ најави дека Србија и Црна Гора сака воено да учествува во тековните мировни мисии, поконкретно во операцијата во Авганистан, предводена од НАТО. Навистина, односите меѓу НАТО и Србија и Црна Гора се подобрја до таа

мера што во ноември 2003 година тогашниот генерален секретар лорд Робертсон беше во можност да го посети Белград, во рамките на неговата проштална турнеја низ поранешна Југославија.

Во последно време, Србија и Црна Гора напредува и на полето на реформите во одбраната и поблиску соработува со ICTY. Најдобар доказ затоа е предавањето на поранешниот претседател Милошевиќ. Меѓутоа, таа соработка изгуби на интензитет во текот на минатата година, а сè уште не се исполнети неколку услови кои се потребни за земјата да биде примена во Партнерството за мир. Белград мора да ги испорача обвинетите воени злосторници кои ги крие, особено Ратко Младик. Исто така, мора да се повлечат обвиненијата против осумте сојузнички земји и нивните лидери пред Меѓународниот суд на правдата, што исто така се наоѓа во Хаг.

Влијанието на операциите на Балканот врз НАТО

Како што НАТО имаше големо влијание на Балканот, така и Балканот влијаеше на НАТО. Распоредувањето на ИФОР во декември 1995 година беше првиот ангажман на Алијансата на копно и значително придонесе за обликувањето на идентитетот на НАТО по Студената војна. Навистина, по првите активности на Алијансата во поранешна Југославија, НАТО се промени речиси целосно.

Во ретроспектива се чини логично дека Алијансата треба да оди подалеку од колективната одбрана и од развојот на капацитетите за справување со кризите. Меѓутоа, во првата половина од деведесеттите години овабеше крајно контроверзно и генерираше жолчни дискусији во рамките на Алијансата. Дури и во почетоците на ИФОР, сојузниците беа загрижени за опасностите што можат да произлезат од бавноста на мисијата, односно од тенденцијата да се преземаат сè повеќе задачи за

коишто се сметаше дека подобро би гизавши лецивили. Но, набрзоста јасно дека не може да се постигне воен успех во изолација. Доколку севкупниот напор за градење на мирот не успее да создаде услови за стабилен и за траен мир, на ова ќе се гледа како на неуспех на НАТО и на цивилните институции. Ова помогна во градењето блиска поврзаност меѓу мировните сили и нивните цивилни колеги, вклучувајќи го и развијањето на специфичната доктрина за цивилно-воена соработка. До распоредувањето на КФОР во 1999 година, овие поуки беа научени и пресликани во широкиот мандат што им беше даден на силите во почетокот.

Капацитетите и експертизата за справување со сложените операции за поддршка на мирот во голема мера се унапредени во текот на изминатата деценија, пред сè како реакција на војните што избувнаа по распаѓањето на Југославија. Она што

е уште поважно е дека односите кон операциите надвор од територијата на Алијансата, па дури и надвор од европскиот континент се изменија. И додека за интервенцијата во Босна и Херцеговина беа потребни речиси три и пол години крвопролевање, една година борби на Косово пред НАТО да интервенира за да се стави край на овие конфлиktи, во 2001 година - по барање на Владата во Скопје - Алијансата воено дејствуваше во поранешната југословенска Република Македонија*, со цел да се спречи ескалацијата на конфликтот којшто се закануваше да прерасне во вистинска граѓанска војна. Навистина, НАТО-силите сè повеќе - како во Авганистан, на пример - се трансформираат во сили за поддршка на пошироките интереси на меѓународната заедница, кои помагаат во решавањето на длабоко вкоренетите проблеми и во креирањето на услови во коишто разни мировни процеси можат да станат самоодржливи.

* Турција ја признава Република Македонија под нејзиното уставно име.

НАТО-брифинзите се осврнуваат на важни прашања за Алијансата. Се објавуваат со овластување на генералниот секретар и не мора да го отсликуваат официјалниот став или официјалната политика на владите на земјите-членки на НАТО.

NATO Public Diplomacy Division, 1110 Brussels – Belgium, веб-страница: www.nato.int, e-mail: natodoc@hq.nato.int